

ญาณวิทยาชาติพันธุ์ :
แนวทางหาข้อสรุปในทางปรัชญาโดยปรัชญาเชิงทดลอง*
The Argument of Ethno-Epistemology
on Knowledge

พิชญพงศ์ ทรัพย์สิทธิ**

Pichayapong Sappayasit

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นในการศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับมุมมองใหม่ทางญาณวิทยาซึ่งเกิดขึ้นไม่นานโดยกลุ่มนักปรัชญาที่เรียกตนเองว่า “นักปรัชญาเชิงทดลอง” (Experimental Philosopher) โดยกลุ่มของนักปรัชญาเชิงทดลองนี้ได้มองถึงปัญหาทางญาณวิทยาว่า เหตุที่นักปรัชญายังหาข้อสรุปร่วมกันในทางญาณวิทยาไม่ได้ นั่นสืบเนื่องมาจากความเข้าใจที่บกพร่องซึ่งสืบทอดมานับแต่ยุคเริ่มต้นของปรัชญาสมัยใหม่ โดยเฉพาะลักษณะการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยม ซึ่งปัญหาที่สำคัญที่สุดของข้อบกพร่องดังกล่าว ได้แก่ การที่นักปรัชญาเหมายรวมเอาว่า จุดตั้งต้นของการอ้างเหตุผลได้แก่ อัจฉมัตติกญาณ (intuition) นั้น ถือว่ามนุษย์สามารถมีอัจฉมัตติกญาณที่เข้าใจตรงกันได้

* บทความนี้ปรับปรุงมาจากการวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้” มี รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงส์दारมภ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

** นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นสากล โดยอรรถัตติกญาณก็คือ การที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจในความจริงบางอย่างได้โดยทันทีเกี่ยวกับโลกหรือตนเอง การเชื่อเช่นนี้ทำให้ทฤษฎีทางญาณวิทยาต่างๆ นั้นสามารถใช้ได้กับมนุษย์ทุกคน แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าแนวคิดต่างๆ เหล่านั้นยังคงบกพร่องและไม่เป็นสากล แต่นักปรัชญาก็ยังคงพยายามแก้ปัญหาและถกเถียงสืบต่อกันเรื่อยมายาวนานจนถึงปัจจุบันโดยไม่ได้อ่อนกลับไปดูที่จุดบกพร่องดังกล่าว และจุดบกพร่องนั้นเองก็สืบเนื่องมาจากนักปรัชญาไม่ได้ออกไปสำรวจพูดคุยกับบุคคลอื่นมากพอเพื่อค้นหาความจริง แต่นักปรัชญากลับมีการถกเถียงกันเพียงในวงนักปรัชญาซึ่งมักมีรากฐานทางความคิดใกล้เคียงกันจึงมีอรรถัตติกญาณได้ตรงกัน จากข้อสรุปนี้เอง นักปรัชญาเชิงทดลองจึงได้เสนอแนวทางใหม่ได้แก่การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ อันประกอบด้วยการสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์และการใช้สถิติเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลและช่วยหาข้อสรุปในทางปรัชญา โดยเบื้องต้นนักปรัชญาเชิงทดลองมีสมมติฐานว่ามนุษย์เรามีอรรถัตติกญาณที่แตกต่างกันไปตามปมหลังทางชาติพันธุ์ พื้นฐานทางฐานะสังคม และพื้นฐานทางการศึกษาโดยเฉพาะการที่ได้เรียนรู้ฝึกฝนในรายวิชาทางปรัชญา จึงได้ทำการคิดและสำรวจหาหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อยืนยันสมมติฐานนั้น เพื่อพิสูจน์ว่าการจะหาข้อสรุปในทางญาณวิทยาได้ต้องเข้าใจและแบ่งหมวดหมู่ในทัศนทางญาณวิทยาออกตามกลุ่มดังสมมติฐานข้างต้นและพวกเขาเชื่อว่าแนวทางนี้เองคือทางออกของปัญหาทางญาณวิทยาและจะช่วยให้หาข้อสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมได้ในที่สุด

คำสำคัญ : ญาณวิทยาชาติพันธุ์ ปรัชญาเชิงทดลอง อรรถัตติกญาณ

Abstract

This article aims to present a new way to solve problems in epistemology proposed by a group of philosophers who call themselves

“experimental philosophers.” These philosophers have presented a series of arguments based on what is known as Ethno-Epistemology. The main idea is that scientific methods should be used to solve philosophical problems. These philosophers believe that epistemological arguments cannot be solved by relying on the old way of analytic philosophy, since all arguments are based on the skeptical argument, whose origins can be traced back to Descartes. This type of argument makes use of one or more premises which the philosophers believe to be intuitively obvious. They suggest that the intuitions underpinning these skeptical arguments are universal and shared by everyone who thinks reflectively about knowledge. The experimental philosophers offer evidence indicating that these intuitions are far from universal, and they did so by asking many people around the world and from different cultures questions about their intuitive judgment of certain well known philosophical and epistemological problems. The result is that those with different cultures, social status and educational attainment, whether or not they have studied philosophy before do not share the same epistemological intuitions. This suggests that epistemological intuitions, in fact, vary according to different cultural backgrounds, socio-economic status and educational backgrounds. Because of this, the skeptical argument maybe not completely false but it is far from being shared universally. Thus, if we accept the prominent account of the link between universal epistemic intuitions and universal epistemic concepts, the related arguments based on this link, according to the findings of the ethno-epistemologies, are in fact much less interesting and worrisome than analytic philosophers have generally taken them to be.

Keywords : ethno-epistemology, intuition, experimental philosophy

นักปรัชญาเชิงทดลองกับแนวคิดทางญาณวิทยา

ญาณวิทยาคือแขนงหนึ่งของปรัชญาที่ว่าด้วยการศึกษาและถกเถียงเกี่ยวกับ **ความรู้** โดนเริ่มต้นจากการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ เช่น เรามีความรู้ได้อย่างไร เกณฑ์ตัดสินความรู้เป็นอย่างไร อะไรเป็นมาตรฐานวัดความรู้ที่เราสามารถจะมีได้ และสิ่งที่เรามีความรู้นั้นน่าเชื่อถือขนาดไหน เป็นต้น ในยุคปรัชญาสมัยใหม่เริ่มมีนักปรัชญาที่เสนอการอ้างเหตุผล เพื่อพิสูจน์ข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้ ซึ่งโดยทั่วไปนั้น ในทางปรัชญาถือกันว่า การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยม (skeptical argument) ของเดการ์ตส์ (Rene Descartes) เป็นจุดเริ่มต้นของประเด็นที่มีการถกเถียงกันเรื่อยมาถึงปัจจุบัน โดยเสนอการอ้างเหตุผลว่าเราไม่สามารถมีความรู้จากโลกภายนอกได้ด้วยวิธีการเดิมๆ ที่เข้าใจกัน เช่นการรับรู้ทางผัสสะ ซึ่งมักเกิดข้อผิดพลาดได้ แม้แต่ร่างกายของเราเองที่เราเชื่อถือก็ยังมีข้อผิดพลาดเช่นการมองเห็น ก็สามารถมองเห็นบิดเบี้ยวได้เมื่อดาพาร์มาหรือการมองเห็นไม้ที่ปักลงไปในน้ำ เราก็เห็นมันบิดเบี้ยว เป็นต้น แม้แต่ความเชื่อที่เราคิดว่ามันมั่นคง เช่น พืชชนิดนี้ ก็ยังอาจจะเป็นสิ่งที่เราเข้าใจผิด เช่นการมีปิศาจที่ฉลาดมากๆ (evil genius) ที่หลอกให้เราเชื่อเช่นนั้น โดยที่สุดท้ายแล้วเดการ์ตส์ได้เสนอว่า มนุษย์สามารถมีความรู้ได้จากเหตุผลบางอย่างซึ่งเกิดขึ้นอย่างเข้าใจกระจ่างแจ่มชัดโดยปราศจากปัจจัยภายนอกมารบกวน (clear and distinct perception) ความเข้าใจที่กระจ่างแจ่มชัดนี้เกิดขึ้นในตัวเราเองเป็น “อักษัตติกญาณ” (intuition) ซึ่งมีอยู่ภายในมนุษย์ทุกคน ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้นี้ได้ทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง “อักษัตติกญาณ” ดังกล่าวนี้นี้คือการที่ผู้รู้เกิดการรับรู้แบบหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้รู้นั้นสามารถมีความชัดเจนแจ่มแจ้งในการเข้าถึงสิ่งที่รู้นั้นโดยตรง โดยไม่ต้องมีการหาเหตุผลหรือหลักฐานอื่นใดมายืนยันอีก ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่รู้โดยตรงนั้นสามารถ “ให้หลักการ” (justify) ตัวเองได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ข้อความที่ “ประจักษ์แจ่มแจ้งและชัดเจน” นั้น มีลักษณะคือไม่สามารถผิดพลาดได้ (incorrigible)

อักษัตติกญาณที่เกิดขึ้นนี้ถือว่ามีความเป็นสากลและเป็นข้ออ้างที่ไม่มีปัจจัยอื่นเกี่ยวข้อง ไม่มีการรบกวนจากประสบการณ์ทางผัสสะ ไม่ได้เกิดจากการตัดสินวินิจฉัยด้วยการคิดแบบตรรกะของเราเองหรือไม่ใช่สิ่งที่เราวาดภาพจินตนาการขึ้นมา ข้อเสนอของเดการ์ตส์คือว่าถ้าเราตัดปัจจัยรบกวนภายนอกทั้งหมดออกไป รวมทั้งสิ่งที่เคยมีอยู่ในความคิดความจำของเรา เราก็จะพบสิ่งที่เป็นความรู้แท้ๆ และเป็นข้อความขั้นต้นที่

บริสุทธิ์จริงๆ โดยไม่ต้องมีข้อความหรือหลักฐานอื่นใดมาให้หลักการ อันเป็นที่มาของประโยค “ฉันคิดฉันจึงมีอยู่” (*Cogito, ergo sum*) ซึ่งเป็นข้อความบริสุทธิ์ล้วนๆ ปราศจากข้อสงสัยใดๆ และเป็นสิ่งที่กระจ่างชัดอยู่แล้วไม่ต้องการการพิสูจน์หรือให้เหตุผลสนับสนุนอีก^๑ เดการ์ตส์ได้นำข้ออ้างนี้ไปใช้ในการอ้างเหตุผลเพื่อสนับสนุนให้เห็นถึงความเป็นจริงของโลกและความเกี่ยวข้องของโลกต่อการดำรงอยู่ของพระเจ้าและพิสูจน์ว่าเรามีความรู้ที่จริงและน่าเชื่อถือได้อย่างไร การอ้างเหตุผลลักษณะที่เดการ์ตส์ใช้นี้ ก็ยังเป็นวิธีการที่ใช้กันแพร่หลายในทางญาณวิทยาเรื่อยมาจนถึงปรัชญาร่วมสมัยดังที่พบอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่นเรื่อง สมองในถัง ของพัตน์ม^๒ (Hilary Putnam) ที่สมมติขึ้นมาว่า อาจจะเป็นไปได้ที่ตัวเราซึ่งคิดว่ากำลังรับรู้โลกภายนอกผ่านประสาทสัมผัส คือตา หู ฯลฯ และเชื่อว่าโลกภายนอกที่เป็นไปตามที่ประสาทสัมผัสรายงาน เป็นไปได้ว่าแท้จริงแล้วโลกทั้งหมดที่เรารับรู้อยู่นี้ไม่มีอยู่จริง แต่เป็นเพียงภาพจำลองที่เกิดขึ้นโดยคอมพิวเตอร์ระดับสูงสุดซึ่งเชื่อมต่อเข้ากับสมองของเราโดยตรง โดยการเลี้ยงสมองเราไว้ในโลกภายนอกและเป็นคนละโลกกับที่เราได้รับรู้และมีประสบการณ์ชีวิต โดยมีมือของนักวิทยาศาสตร์ที่ชั่วร้ายที่นำเอาสมองของเรามาเชื่อมต่อไว้กับคอมพิวเตอร์นี้ เมื่อเป็นเช่นนั้นโลกที่เรารับรู้มันแท้จริงก็เป็นเพียงสัญญาณทางไฟฟ้า เป็นโลกจำลองที่ลวงสมองของเราให้คิดว่า เราได้มีชีวิตอยู่ในโลกจริงตามที่ประสาทสัมผัสรายงาน หากเป็นเช่นนั้นจริง ประสบการณ์ภายนอกทั้งหมดก็เป็นสิ่งลวง เป็นโลกปลอมๆ ที่ไม่มีอะไรจริงเลย และเราเองซึ่งเป็นสมองในถังที่ถูกหลอกโดยคอมพิวเตอร์ ก็ไม่มีทางที่จะพิสูจน์ได้เลยว่าเราเป็นสมองในถังจริงหรือไม่ ฉะนั้นแล้วหากเราไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเราไม่ใช่สมองในถัง เราก็ไม่สามารถเชื่อความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ใดๆ ได้เลย

ที่นี้ปัญหาก็คือว่า เรามี *อชฌัตติกญาณ* ที่บอกเราว่า เรื่องสมองในถังนี้สามารถเกิดขึ้นได้จริงๆ หรือไม่? หากพิจารณาจากตัวอย่างของพัตน์ม ก็ดูเหมือนว่าเราจะไม่สามารถเชื่อถือความรู้จากโลกภายนอกได้เลย จะเห็นได้ว่าความเข้าใจในแบบกระแสหลักนี้ อชฌัตติกญาณที่ดูเหมือนว่าผู้คนต่างๆ มีร่วมกันอย่างเป็นสากลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องของข้อถกเถียงเกี่ยวกับความรู้ และนำไปสู่การอ้างเหตุผลเพื่อนสนับสนุนหลักการ แนวคิดหรือข้อถกเถียงอื่นๆ ต่อไป ที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องจากว่าเรามี “อชฌัตติกญาณ” อยู่ว่า เรื่องนี้สามารถเป็นไปได้จริง จึงทำให้เรื่องของเดการ์ตส์หรือพัตน์มมีน้ำหนักในทางปรัชญา ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เป็นจริงหรือไม่

ที่มนุษย์ทุกคนมีอรรถัตถิยญาณร่วมกันโดยธรรมชาติ หรือเป็นเพียงผลของการศึกษาหรือ
เรียนวิชาปรัชญาร่วมกันมาเท่านั้น โดยได้มีผู้นำเสนอแนวคิดใหม่ขึ้นมาเมื่อมีนักปรัชญา
กลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตนเองว่านักปรัชญาเชิงทดลอง* ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เราสามารถกล่าว
อ้างได้จริงหรือไม่ว่าอรรถัตถิยญาณในลักษณะดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นจริงในมนุษย์ทุกคน
หมายความว่าเมื่อเราได้พิจารณาเรื่องที่เดการ์ตส์นำเสนอแล้ว เราเชื่อหรือไม่ว่าเดการ์ตส์
รู้จริงๆ ว่าเขาไม่สามารถเชื่อปัจจัยภายนอกต่างๆ ได้เลย เช่นเดียวกับเรื่องของพดัมม
หรือเราเพียงแต่มีความเชื่อว่าเราไม่สามารถรับรู้ได้เท่านั้น นักปรัชญากลุ่มนี้ได้ให้นิยาม
ของแนวทางปรัชญาเชิงทดลอง (experimental philosophy) ไว้ว่าแนวคิดดังกล่าวมีความ
แตกต่างจากการทำงานทางปรัชญาแบบดั้งเดิม (standard philosophy) หรือที่เรียกกันว่า
ปรัชญาเชิงวิเคราะห์ (analytic philosophy) ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะทั่วไปในวงการถกเถียง
ทางปรัชญาแบบเดิม เช่น การใช้การถกเถียงด้วยการอ้างเหตุผลและตรรกะ การใช้
หลักฐานเชิงวิเคราะห์ เช่นการใช้การใช้การทดลองในจินตนาการ (thought-experiment)
เพื่อสนับสนุนหรือหักล้างเหตุผล เป็นต้น รวมทั้งยังหมายถึงการฝึกฝนเรียนรู้ทางปรัชญา
ในชั้นเรียนทางปรัชญาของนักศึกษา ที่ยังคงให้ความสนใจกับการคิดวิเคราะห์ และอ้าง
เหตุผลเพื่อถกเถียงกันเป็นหลัก แต่ปรัชญาทดลองนั้น มุ่งเน้นการแก้ปัญหาทางปรัชญา
โดยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และหลักฐานเชิงสำรวจทดลองมาเป็นเครื่องมือ
เพื่อช่วยเหลือในการตรวจสอบข้อสงสัยหรือข้อถกเถียงทางปรัชญา และนำข้อมูลต่างๆ
ในเชิงประจักษ์มาสรุปผล เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานในการให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนหรือ
หักล้างเหตุผลในทางปรัชญาในสาขาต่างๆ ซึ่งเรียกว่าแนวคิด “ญาณวิทยาชาติพันธุ์”
(ethno-epistemology) ซึ่งเกี่ยวพันถึงรากฐานของญาณวิทยาแบบดั้งเดิมทั้งหมด

ปัญหาบางข้อที่สำคัญที่นักปรัชญาเชิงทดลองพยายามแก้ไขด้วยแนวคิดทาง
ญาณวิทยาชาติพันธุ์คือ การอ้างเหตุผลที่อ้างอิงอรรถัตถิยญาณที่เป็นสากล ซึ่งพวกเขา

* คำว่านักปรัชญาเชิงทดลองนั้นเป็นคำเรียกรวมๆ ของกลุ่มนักปรัชญาซึ่งสนใจในการนำผลการศึกษา
และวิธีการทางวิทยาศาสตร์, จิตวิทยา, สังคมศาสตร์ หรือหลักฐานทางสถิติมาประกอบการอ้าง
เหตุผลในทางปรัชญามากขึ้น ซึ่งทำให้คำเรียกนี้มีความหมายครอบคลุมมาก แต่ในบทความนี้
จะให้ความสนใจกับนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มที่เสนอแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ อันได้แก่
ซอร์น นิโคลส์, สตีเฟ่น สติช และโจนาธาน วินเบิร์ก (Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J.

เชื่อว่าเป็นการอ้างที่ผิด และทำให้การถกเถียงในทางญาณวิทยาไม่สามารถหาผลสรุปได้ด้วยวิธีการแบบเดิมเช่น การถกเถียงเพียงอย่างเดียวในปรัชญาเชิงวิเคราะห์ และยังตีวงแคบอยู่แต่เพียงในหมู่นักปรัชญาอีกด้วย ข้อแตกต่างที่ชัดเจนในญาณวิทยาชาติพันธุ์ คือ การที่นักปรัชญาเชิงทดลองได้สำรวจโดยใช้แนวคิดแบบเดียวกับที่เป็นประเด็นถกเถียงในทางญาณวิทยารวมถึงวิมตินิยมซึ่งเป็นปัญหาที่นักญาณวิทยาพยายามแก้ไขมาตลอดตามลำดับวิธีคิดทางญาณวิทยากับคนในกลุ่มที่มีปมหลังแตกต่างหลากหลายเพื่อชี้ให้เห็นว่าการอ้างอิงอรรถัตติญาณที่เป็นสากลเป็นหลักฐานสนับสนุนในทางญาณวิทยานั้นอาจเป็นเรื่องไม่ถูกต้องเนื่องจากแท้จริงแล้ว อรรถัตติญาณอาจไม่เป็นสากล และนักปรัชญาไม่สามารถใช้อ้างอิงในการอ้างเหตุผลแบบเหมารวมกับมนุษย์ทุกคนได้ และหากเป็นเช่นนั้นจริงแล้ว แนวคิดทางญาณวิทยาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับให้เป็นญาณวิทยาหลายระบบโดยแยกไปตามความหลากหลายของมนุษย์ และอาจส่งผลถึงหลักอื่นๆ เช่นจริยศาสตร์ที่จะต้องมีหลายระบบ การอธิบายหลักความดี ความรู้ ก็จะมี ความหมายไม่ตรงกันแปรผันตามความหลากหลายของกลุ่มมนุษย์แต่ละกลุ่ม รวมทั้งปัญหาบางอย่างซึ่งหาข้อสรุปไม่ได้เมื่อเราพยายามอ้างความเป็นสากลแท้จริงแล้วอาจไม่เป็นปัญหากหากเราสามารถตีกรอบแต่ละระบบแนวคิดที่มาจากรากฐานการอ้างเหตุผลที่อ้างอิงอรรถัตติญาณที่หลากหลายแตกต่างกันแบ่งไปตามกลุ่มนั้นๆ

โดยนักปรัชญาเชิงทดลองได้นำข้อสังเกตดังกล่าวตั้งขึ้นเป็นสมมติฐานเพื่อพิสูจน์ว่า อรรถัตติญาณทางญาณวิทยาที่นักปรัชญามักจะกล่าวอ้างว่าเป็นสากล เป็นความเข้าใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญสามประการได้แก่ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางด้านฐานะทางสังคม และปมหลังทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา^๕ ซึ่งทั้งหมดนี้หมายความว่า อัตราการเข้าใจเรื่องราวในปรัชญา เช่นเรื่องอรรถัตติญาณหรือเรื่องอื่นๆ นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่นปมหลังทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ผู้ที่มีได้ออยู่ในภูมิหลังทางวัฒนธรรมแบบเดียวกับเดการ์ตส์ หรือมิได้เรียนปรัชญามาโดยตรง จะมี “อรรถัตติญาณ” นี้น้อยกว่าผู้ที่คุ้นเคยกับปรัชญาตะวันตก ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริงก็ย่อมแสดงว่าอรรถัตติญาณที่ว่าเป็นการทำงาน (function) ของภูมิหลังทางวัฒนธรรมหรือการศึกษา หาใช้สิ่งสากลที่มนุษย์มีด้วยกันหมด ดังที่นักปรัชญาเช่นเดการ์ตส์ หรือพัตมส์ชี้ให้เห็นเช่นนั้นไม่

นักปรัชญาเชิงทดลองได้เสนอความเห็นว่าเป็นไปได้ว่าประเด็นทางญาณวิทยาเหล่านี้มีเพียงผู้ที่เป็นชาวตะวันตก เป็นชนผิวขาว มีฐานะ เป็นนักปรัชญา หรือผู้นักเรียนที่เคยผ่านการฝึกฝน การเรียนในรายวิชาปรัชญามาก่อน จึงจะเกิดอรรถัตถิการญาณในลักษณะที่เดการ์ตส์กล่าวอ้าง ไม่ได้ครอบคลุมมนุษย์ทุกคน และจากการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม และลักษณะทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิดทางจริยศาสตร์และปรัชญาทำให้นักปรัชญาเชิงทดลองเกิดความกังวลเกี่ยวกับอรรถัตถิการญาณที่อาจมีความแตกต่างกันจึงได้ตั้งสมมติฐานขึ้นเพื่อนำไปสู่การทดลองหาหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้ว่า อรรถัตถิการญาณของมนุษย์เรานั้นมีความแตกต่างแปรผันไปตามปัจจัยซึ่งขัดแย้งกับความเชื่อที่ว่าอรรถัตถิการญาณนั้นเป็นสากลจริงหรือไม่ นักปรัชญาเชิงทดลองได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อช่วยหาหลักฐานในการอ้างเหตุผลเพื่อสนับสนุนสมมติฐานดังกล่าว โดยการออกแบบการทดลองสำรวจความเห็นเกี่ยวกับเรื่องเล่าทางญาณวิทยาที่มีความเกี่ยวข้องกับการอ้างถึงถึงอรรถัตถิการญาณที่มีอยู่ในตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ และออกสำรวจสอบถามเพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างจริง ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความต่างทางชาติพันธุ์และการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม สมมติฐานของนักปรัชญาเชิงทดลองก็คือว่า ภูมิหลังทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อวิธีคิดของคนเหล่านี้ให้แตกต่างกันออกไป รวมทั้งได้สำรวจในกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันคนละระดับ และยังได้ทำการสำรวจจากนักศึกษาผู้ที่มีการศึกษาในรายวิชาปรัชญามากน้อยแตกต่างกัน ผลจากการสำรวจทดลองนั้นพบว่าเป็นจริงตามสมมติฐานข้างต้น กล่าวคือ “อรรถัตถิการญาณ” นั้นแปรเปลี่ยนไปตามปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ นักปรัชญาเชิงทดลองจึงอ้างว่าหลักฐานที่ได้มานี้เป็นหลักฐานที่ขัดแย้งสิ่งที่นักปรัชญาเช่นเดการ์ตส์หรือพัตนัมกล่าวอ้างนั้นไม่เป็นความจริง แต่ในความเป็นจริงแล้วอรรถัตถิการญาณมีความยืดหยุ่นและแปรผันไปตามลักษณะของปัจจัยทั้งสามที่มาจากสมมติฐานข้างต้น ทั้งหมดนี้หมายความว่า การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยมแบบที่เดการ์ตส์และนักปรัชญาอีกหลายคนใช้อรรถัตถิการญาณเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนการอ้างเหตุผลของตนเองนั้น รวมถึงผู้ที่อยู่ในวงการปรัชญาที่ได้เปิดประเด็นถกเถียงกันเรื่อยมาหลายศตวรรษ แท้จริงแล้วเป็นประเด็นที่อาจไม่ได้มีความสำคัญในระดับโลกหรือสำคัญแก่มนุษย์ทุกคนบนโลก และแม้กระทั่งปัญหาที่ตามมาจากการอ้างเหตุผลดังกล่าวอย่างเช่นประเด็นเรื่องวิมตินิยมสากล ก็อาจไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญหรือน่ากังวลมากมาย เพราะเป็นเพียงปัญหา

ของบางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ หรือกลุ่มคนบางฐานะทางสังคม ที่มีอัตตัตถิญาณที่ทำให้เห็นชอบตรงกันเท่านั้น

สมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ และการสำรวจเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน

เมื่อนักปรัชญาเชิงทดลองพบข้อสังเกตต่างๆ ดังกล่าวจึงตั้งสมมติฐานขึ้น และเป็นสมมติฐานที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมที่เคยมีในทางญาณวิทยา หรืออย่างน้อยก็มีการสอนในรายวิชาญาณวิทยา และหากสมมติฐานเป็นจริงเราก็อาจไม่สามารถอ้างได้อีกต่อไปแล้วว่า ในฐานะของความเป็นมนุษย์เหมือนกัน เราจะมีอัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาที่เหมือนกันหรือน่าจะมีความสามารถที่จะมีอัตตัตถิญาณแบบเดียวกันได้เมื่อได้ทำความเข้าใจกับการอ้างเหตุผลของนักปรัชญา สมมติฐานดังกล่าวมีอยู่ด้วยกันสามข้อ ซึ่งเป็นการสรุปจากข้อสังเกตถึงความแตกต่างด้วยปัจจัย สามประการดังที่นำไปข้างต้น ได้แก่

สมมติฐานที่ ๑ อัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาแปรผันตามแต่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ อัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาแปรผันตามระดับฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ

สมมติฐานที่ ๓ อัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาแปรผันตามปุมหลังทางการศึกษาโดยเฉพาะจำนวนรายวิชาทางปรัชญาที่เคยได้ร่ำเรียนมา

จากสมมติฐานดังกล่าว นักปรัชญาเชิงทดลองได้จัดทำผลการสำรวจวิจัย พร้อมกับการวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาว่า มีความแตกต่างอย่างสำคัญในกลุ่มผู้ถูกสำรวจที่แตกต่างกันทางพื้นฐานของมุมมองที่มีต่อหลักการทางญาณวิทยาอย่างครอบคลุม โดยการนำเสนอในรูปแบบของแผนภูมิแท่งเชิงเปรียบเทียบ ตามขั้นตอนการทำความเข้าใจทางญาณวิทยา โดยใช้ผลสำรวจประกอบการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ และได้แย่งความเข้าใจเดิมในทางญาณวิทยาและวิตินิยม โดยการเสนอเรื่องเล่าจากปัญหา และตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง

กับประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยา*

เริ่มจากประเด็นเกี่ยวกับภายในนิยมและภายนอกนิยม จากตัวอย่างเรื่องทรูเทมปี (Truetemp) ของเลห์เรอร์^{*} (K. Lehrer) ซึ่งเกี่ยวกับการเข้าใจผิดในการรับรู้อุณหภูมิจากพลังพิเศษของบุคคลชื่อชาร์ลส์ และด้วยความบังเอิญที่การอ้างการรับรู้พิเศษของชาร์ลส์นั้นตรงกับความเป็นจริง จากผลการสำรวจ พบว่าชาวตะวันตกมีส่วนที่คิดว่าชาร์ลส์ “รู้” มากกว่าชาวตะวันออก แม้ว่าคนส่วนใหญ่ทั้งในตะวันออก และตะวันตกจะคิดว่าเขาไม่ได้รู้เรื่องอุณหภูมิแต่เป็นเพียงแค่ความเชื่อของชาร์ลส์เท่านั้น นักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่ากลุ่มของแนวคิดทางญาณวิทยา “แบบพื้นเพเดิม” (folk) นั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นนักภายในนิยม เนื่องมาจากความเข้าใจของชาร์ลส์ต่ออุณหภูมิห้องเป็นเรื่องภายในล้วนๆ โดยไม่มีส่วนร่วมกับสังคม แต่จากงานของนิสเบิร์ต มีความเป็นไปได้ที่ว่าชาวตะวันตกซึ่งมีการยึดถือความเป็นปัจเจกนั้นมีแนวโน้มที่จะคิดว่าชาร์ลส์มีความรู้เกี่ยวกับอุณหภูมิมากกว่าชาวเอเชียทางตะวันออกที่มักจะตระหนักถึงการอยู่อย่างกลมกลืนในสังคม ผลสำรวจจากความเป็นจริงนั้นบ่งชี้ได้เพียงเล็กน้อยเพราะการสอบถามด้วยแบบสอบถามนี้พบว่า คนส่วนมากทั้งชนชาติตะวันตก และชาวเอเชียทางตะวันออกต่างไม่เชื่อว่าความเชื่อเรื่องอุณหภูมิของชาร์ลส์เป็นความรู้

การสำรวจด้วยตัวอย่างถัดมานั้นนักปรัชญาเชิงทดลองได้นำเรื่องเล่าตัวอย่างของปัญหาเกตติเออร์^๖ (Gettier Cases) ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งในทางญาณวิทยาเมื่อใครก็ตามต้องการที่จะพิสูจน์ความเชื่อที่จริงด้วยการให้หลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุน

* ผลการวิจัยนี้เป็นลักษณะของแผนภูมิเปรียบเทียบทางสถิติและวิเคราะห์ผลสรุปที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญา โดยกลุ่มนักปรัชญาเชิงทดลองได้แก่ สติช, ฮอว์น และวินเบิร์ก เริ่มต้นจากการคัดเลือกผู้ถูกสำรวจจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ตามสมมติฐานที่หนึ่ง โดยบางส่วนได้คัดเลือกจากชาวจีน, ญี่ปุ่น และเกาหลี และได้ทำสำรวจในเอเชียจริง และอีกส่วนหนึ่งได้คัดเลือกนักศึกษาซึ่งเป็นชาวเอเชียตะวันออกที่ได้ไปศึกษาอยู่ในสหรัฐอเมริกา ในส่วนของตัวอย่างกลุ่มผู้ถูกสำรวจซึ่งเป็นชาวตะวันตก ได้คัดเลือกจากนักศึกษาซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นอเมริกันหรือชาวยุโรปแต่ดั้งเดิม โดยนักปรัชญาเชิงทดลองตั้งข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ว่าทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่ชาวตะวันตก และชาวเอเชียตะวันออก มีลักษณะการบรรยาย, การคาดการณ์ และการอธิบายเหตุการณ์ รวมไปถึงการจัดหมวดหมู่วัตถุ และการทบทวนหรือปรับแนวคิดทางความเชื่อต่อการอ้างเหตุผลหรือหลักฐานที่ไม่รู้เคยจกที่แตกต่างกัน

ที่ดีที่ทำให้เชื่อ แต่เกตติเออร์ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่าในบางครั้ง เมื่อหลักฐานเป็นเท็จ หรือจริงโดยอุบัติเหตุ ก็ยังสามารถนำไปแทนในประพจน์เพื่ออ้างเหตุผลให้การสนับสนุนความเชื่อนั้นจริงอยู่ ปัญหาที่นักปรัชญาเชิงทดลองต้องการทราบจากการนำปัญหาเกตติเออร์ออกสำรวจนั้น ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นสาเหตุของหลักฐาน การให้เหตุผลสนับสนุนที่นำไปสู่การพิสูจน์ความเชื่อที่จริงว่า คนทั่วไปเห็นถึงความเป็นสาเหตุดังกล่าวอย่างไร โดยเรื่องเล่าที่เป็นแนวปัญหาของเกตติเออร์เพื่อพิสูจน์ถึงคำตอบที่กระตุ้นการแสดงอัตตัตถิญาณต่อกรณีนี้ ดังนี้

บ๊อบมีเพื่อนชื่อจิล ผู้ซึ่งขับรถยี่ห้อบิวิคมาหลายปี ดังนั้น บ๊อบจึงคิดเสมอว่าจิลขับรถยี่ห้อของอเมริกัน แต่ว่าในขณะเดียวกันเขาก็ไม่เคยรู้มาก่อนว่าแท้จริงแล้วรถบิวิคของจิลนั้นถูกขโมยไปแล้วเมื่อไม่นานมานี้ และเขาก็ไม่เคยรู้ว่าจิลได้ซื้อรถคันใหม่มาใช้แทนเป็นยี่ห้อปอนทักซึ่งเป็นยี่ห้อรถของอเมริกันเหมือนกัน คำถามคือ บ๊อบรู้จริง ๆ หรือไม่ ว่ารถของจิลนั้นเป็นรถยี่ห้อของอเมริกัน หรือเขาเพียงแค่เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น?

ในกรณีนี้ ชาวตะวันตกส่วนใหญ่ในการสำรวจนี้ให้คำตอบที่สอดคล้องกับความเข้าใจมาตรฐานในทางญาณวิทยาที่อยู่ในงานเขียนทางปรัชญาแบบดั้งเดิม คือ การเห็นว่าบ๊อบเพียงแต่มีความเชื่อเท่านั้นไม่ใช่ความรู้ แต่คนส่วนใหญ่ที่เป็นชาวเอเชียกลับมีคำตอบที่ตรงกันข้าม คือ เห็นว่าบ๊อบรู้จริง ๆ ว่าเพื่อนของเขาขับรถยี่ห้อของอเมริกัน จากผลการสำรวจทั้งสองตัวอย่างทำให้ได้ข้อมูลที่ได้บ่งชี้ว่าชาวตะวันตก และชาวเอเชียทางตะวันออก มีนัยสำคัญว่าทั้งสองกลุ่มนั้นมีอัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาที่แตกต่างกัน นักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกัมนั้นอาจมีความหลากหลายมากกว่านี้ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นอกเหนือจากชาวตะวันตก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนชาวยุโรป และชาวตะวันออกของเอเชีย นักปรัชญาเชิงทดลองได้ทดลองนำปัญหาเกตติเออร์ไปสอบถามชนชาติเอเชียกลุ่มอื่น ได้แก่ชาวอินเดีย ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าชาวอินเดียนั้นมีความคล้ายคลึงกับชาวเอเชียทางตะวันออกอยู่มากในด้านการมองสังคมเป็นองค์รวมที่มีสายใยต่อการอยู่ร่วมกัน และมีแนวโน้มว่าคำตอบที่ได้ก็น่าจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน จากผลการสำรวจดังกล่าว บ่งชี้และอธิบายได้ว่านี่เป็นอัตตัตถิญาณที่หยิบยกขึ้นมาได้แต่ในวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเท่านั้น

ดังนั้น นักปรัชญาเชิงทดลองจึงอ้างว่า นักปรัชญาที่ยังคงพึ่งพาแต่อรรถัตถิยญาณของตัวเองเป็นหลักฐานทางญาณวิทยานั้นควรเปลี่ยนมาทำงานทางปรัชญาที่สอดคล้องกับญาณวิทยาชาติพันธุ์ให้มากขึ้น

ประเด็นถัดมานักปรัชญาเชิงทดลองได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับ แกนของสมมติฐานทางญาณวิทยา สิ่งที่นักปรัชญาเชิงทดลองต้องการตรวจสอบคือ อรรถัตถิยญาณทางญาณวิทยานั้น ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยทั้ง ๓ ประการในทุกรูปแบบหรือไม่ (รูปแบบอื่นๆ ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างว่าเป็นส่วนย่อยของอรรถัตถิยญาณทางญาณวิทยา เช่นอรรถัตถิยญาณทางวิมุตติ เป็นต้น) ถ้าหากอรรถัตถิยญาณทางญาณวิทยามีความแปรผันที่ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์แล้ว การกล่าวอ้างที่ว่าวิมุตตินิยมซึ่งเป็นปัญหาทางญาณวิทยานั้นเป็นสิ่งที่มียุติแล้วในรากฐานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (primitive and inevitable) จะมีเพียงในปรัชญาที่นักวิมุตตินิยมตะวันตกเป็นผู้จุดประเด็นขึ้นมาเท่านั้นหรือแท้จริงแล้วมีความเป็นสากลอยู่นักปรัชญาเชิงทดลองจึงยกการพิสูจน์เกี่ยวกับ อรรถัตถิยญาณทางวิมุตติ โดยจำแนกการสำรวจออกมาในสองสมมติฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์คือการสำรวจโดยแบ่งกลุ่มผู้ถูกสำรวจจากภูมิหลังทางชาติพันธุ์ และแบ่งกลุ่มตามระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย โดยการสอบถามด้วยเรื่องเล่าเพื่อพิสูจน์ว่า อรรถัตถิยญาณทางญาณวิทยาอาจเป็นสากลในบางกรณี ดังนี้

เดฟชอบเล่นเกมทอยเหรียญ ซึ่งบางครั้งเขาจะมี “ญาณพิเศษ” ที่ทำให้เขารู้ว่าการทอยเหรียญครั้งต่อไปจะออกหัว ซึ่งความถูกต้องในการทำนายนี้มีเพียงครั้งหนึ่ง และผิดอีกครั้งหนึ่ง ในทุกครั้งที่เขารู้สึกถึง “ญาณพิเศษ” นี้ ต่อมาครั้งหนึ่งในขณะที่เดฟกำลังจะทอยเหรียญเขาก็เกิด “ญาณพิเศษ” ขึ้นมาอีกครั้งว่าเขาจะทอยเหรียญออกหัว จากนั้นเขาก็ทอยเหรียญ และปรากฏว่ามันออกหัวจริงๆ คำถามคือผู้ถูกสำรวจคิดว่าเดฟรู้จริงๆ ว่าเหรียญจะออกหัว หรือเขาเพียงแค่เชื่อว่าเหรียญจะออกหัวเท่านั้น

ผลการทดลองในครั้งนี้ไม่มีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มฐานะทางสังคมแต่อย่างใด เนื่องจากว่าคนส่วนใหญ่ทั้งชาวตะวันออก

และชาวตะวันตกต่างตอบว่า เดฟเพียงแต่มีความเชื่อเรื่องเหรียญจะออกหัวเหมือนๆ กัน เช่นเดียวกับกลุ่มที่มีความแตกต่างทางสังคม ผู้ที่มีฐานะดี และผู้ที่มีฐานะด้อย ต่างก็ตอบว่าเดฟเพียงแต่เชื่อเท่านั้น ไม่ได้รู้ว่าเหรียญจะออกหัวแต่อย่างใด หลักฐานนี้ชี้ให้เห็นว่า อัจฉัตตติกญาณทางญาณวิทยาในบางรูปแบบนั้นมีความเป็นสากลจริงดังที่นักปรัชญากล่าวอ้าง ไม่ใช่้อัจฉัตตติกญาณทางญาณวิทยาทุกแบบที่จะแปรผันตามปัจจัยทั้งสาม ซึ่งอาจส่งผลให้ข้ออ้างที่นักปรัชญาใช้ในการอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติยังคงเป็นจริงอยู่ดังที่นักปรัชญากล่าวอ้างเนื่องจากอัจฉัตตติกญาณทางญาณวิทยาในลักษณะนั้นอาจเป็นสากลจริง และไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำความเข้าใจให้ต่างไปจากเดิม นักปรัชญาเชิงทดลองเห็นว่ายังจำเป็นต้องสำรวจให้ชัดเจนว่า ความเป็นสากลในบางกรณีของอัจฉัตตติกญาณนั้นรวมไปถึงอัจฉัตตติกญาณทางวิมุตติด้วยหรือไม่ ซึ่งเป็นกรณีที่ส่งผลต่อแนวคิดทางญาณวิทยามากที่สุด นักปรัชญาเชิงทดลองได้นำความแตกต่างทางปัจจัยทั้ง ๓ ของผู้ถูกสำรวจมาทำการตรวจสอบอย่างละเอียดโดยเริ่มจากกลุ่มฐานะทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยทั้งหมดเป็นชาวตะวันตก จากผลการสำรวจสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมสูงนั้นยอมรับวิมุตตินิยมว่าเป็นปัญหาในทางญาณวิทยามากกว่ากลุ่มคนที่ด้อยฐานะ ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองยังได้ทำการสำรวจเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนหลักฐานนี้ว่า กลุ่มคนที่ด้อยฐานะทางสังคมนั้นมีแนวโน้มที่จะรับความเชื่อที่จริงบนหลักฐานที่อ่อนแอ หรือแม้แต่หลักฐานที่สร้างมาจากเรื่องหลอกหลวงมากกว่ากลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดีกว่า และได้พบหลักฐานที่ว่า กลุ่มที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีนั้นมีมาตรฐานทางทฤษฎีความรู้สูงกว่าผู้ที่มีฐานะด้อยเนื่องมาจากตัวอย่างของเรื่องเล่าที่ใช้สำรวจนั้นแสดงให้เห็นว่าหลักฐานที่ไม่ชัดเจนนั้นไม่สามารถสนับสนุนความเชื่อที่จริงว่าเป็นความรู้ได้ ในขณะที่ยกกันตัวอย่างหลักฐานที่หลอกหลวงหรือถูกสร้างขึ้นนั้นนำมาใช้สนับสนุนความรู้ไม่ได้ สำหรับผู้ที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับสูง

ขณะเดียวกันความแตกต่างของอัจฉัตตติกญาณวิมุตติยังแสดงออกในกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสืบเนื่องมาจากชาติพันธุ์ด้วย จากการสำรวจด้วยตัวอย่างคำถามหลายลักษณะ พบว่ากลุ่มคนอินเดีย และกลุ่มคนตะวันตกที่ด้อยฐานะทางสังคมนั้น มีความอ่อนไหวต่อปัญหาวิมุตตินิมน้อยกว่า ขณะเดียวกันนักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่าในการสำรวจกลุ่มคนเอเชียตะวันออกนั้นกลับไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญต่อ

ชาวตะวันตกเมื่อพิจารณาจากตัวอย่างที่ใช้ในการทำสำรวจ หลังจากนั้นนักปรัชญาเชิงทดลองได้สำรวจเพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ ๓ ได้แก่ อัจฉริยคติญาณที่อาจแปรผันตามจำนวนรายวิชาทางปรัชญาที่เคยได้เรียนรู้ โดยการสำรวจจากนักศึกษาซึ่งเคยเรียนวิชาทางปรัชญาน้อยกว่า ๓ คอร์ส เปรียบเทียบกับนักศึกษาซึ่งเคยเรียนวิชาทางปรัชญาตั้งแต่ ๓ คอร์สขึ้นไป ด้วยปัญหาจากตัวอย่างเรื่องสมองในถังของพัตนัมซึ่งสรุปได้ว่านักศึกษาซึ่งได้เรียนในรายวิชาปรัชญาไม่มากนักคิดว่าตัวละครสมมติในเรื่องเล่ารู้ว่าเขาไม่ใช่สมองในถังมากกว่าคนที่ได้เรียนในรายวิชาปรัชญามากกว่า ซึ่งหมายความว่าผู้ที่มีการเรียนรู้ในรายวิชาปรัชญามากนั้นมีแนวโน้มจะเอนเอียงตามอัจฉริยคติญาณทางวิมตินามากกว่า ในขณะที่คนที่เรียนในรายวิชาปรัชญาน้อยกลับมีแนวโน้มที่จะมองข้ามปัญหาวิมตินิยม ซึ่งรวมถึงการมีอัจฉริยคติญาณที่สามารถเข้าใจต่อการอ้างเหตุผลเชิงวิมติเพื่อนำไปสู่ทฤษฎีความรู้และประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยาด้วย

ข้อสรุปเบื้องต้นทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

ผลการศึกษาทดลองดังกล่าวทำให้นักปรัชญาเชิงทดลองได้สรุปว่า ข้อมูลเหล่านี้สนับสนุนแนวคิดและสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ และแนวคิดดังกล่าวมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนโดยหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความแตกต่างของอัจฉริยคติญาณทางญาณวิทยา ซึ่งหมายรวมถึงอัจฉริยคติญาณเชิงวิมตินิยม และอาจหมายรวมถึงอัจฉริยคติญาณทางปรัชญาโดยทั่วๆ ไป เช่น อัจฉริยคติญาณทางจริยศาสตร์ เป็นต้น ข้อมูลนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความแปรปรวนที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมที่เคยมีในญาณวิทยาแบบเดิม และปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของอัจฉริยคติญาณ ได้แก่ ความแตกต่างด้านพื้นเพทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน พื้นฐานและฐานะทางสังคม โดยเฉพาะพื้นฐานรายได้ต่อปัจเจกบุคคล และพื้นฐานทางการศึกษา ซึ่งนักศึกษาที่ได้เคยผ่านการฝึกฝนทางปรัชญา ในห้องเรียนวิชาปรัชญามากกว่านักศึกษา และบุคคลทั่วๆ ไป มีแนวโน้มที่จะมีอัจฉริยคติญาณทางญาณวิทยาที่สอดคล้องกับ สิ่งที่นักปรัชญากล่าวอ้าง และสอดคล้องกับการฝึกฝนทางปรัชญาแบบดั้งเดิมในชั้นเรียนปรัชญาวิเคราะห์โดยทั่วๆ ไป และหากข้อมูลนี้ถูกต้องอย่างได้แก่ไม่โต้แย้ง การแก้ต่างให้ข้ออ้างที่ใช้ในการอ้างเหตุผลของวิมตินิยมก็จำเป็นจะต้องหยุดพักไว้ก่อนทั้งการอ้างที่แสดงออกอัจฉริยคติญาณ

โดยตรงหรือการอ้างที่มีนัยของอรรถัตติกญาณในการสนับสนุนการแก้ต่างเหล่านั้น และจากข้อมูลนี้ยังทำให้นักปรัชญาเชิงทดลองสามารถสรุปได้ด้วยว่า การอ้างเหตุผลเชิงวิบัติของนักปรัชญาหลายๆ คนนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ในวงแคบเกินกว่าจะอ้างอย่างเป็นสากลได้ สืบเนื่องมาจากข้ออ้างสำคัญคือ อรรถัตติกญาณนั้นมีความหลากหลายตามปัจจัยทั้งสาม การที่นักปรัชญาใช้คำว่า “เรา” ในงานทางปรัชญานั้นแท้จริงต้องตัดการอ้างถึงผู้คนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ มีฐานะทางสังคมด้อยกว่า และตัดกลุ่มคนที่มีพื้นฐานทางปรัชญาน้อยหรือมีการฝึกฝนความคิดทางปรัชญาน้อยกว่าผู้ที่อ้างว่า “เรา” ซึ่งอรรถัตติกญาณของ “เรา” ในที่นี้มีตัวอย่างเช่น เป็นอรรถัตติกญาณของชาวตะวันตกเป็นคนขาว ซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดี มีรายได้ดี และมีการฝึกฝนความคิดทางปรัชญามากกว่าคนปกติทั่วไป เป็นต้น ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการโน้มน้ำหนักให้เชื่อว่า “เรา” ในทางญาณวิทยาด้วยการอ้างเหตุผลแบบใดก็ตาม ก็มีความเป็นไปได้เสมอว่า “เรา” ดังกล่าวนั้นเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกันทางวัฒนธรรมหรือกลุ่มทางปัญญาชนบางกลุ่มเท่านั้น ข้ออ้างบางอย่างเช่น วิมตินิยมนั้นมีอยู่ในมนุษย์เราอย่างเป็นพื้นฐานและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จึงไม่เป็นจริง และความคิดที่ว่า วิมตินิยมนั้นแท้จริงแล้วฝังลึกอยู่ในธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ก็ไม่เป็นจริงเช่นกัน สิ่งเหล่านั้นเพียงแต่ถูกสร้างมาจากมุมมองหลังทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์หรือสิ่งแวดล้อมบนสภาพฐานะทางสังคมหรือขึ้นอยู่กับการศึกษาของเราเท่านั้น

ผลสืบเนื่องที่ตามมาหากชุดความคิดทางญาณวิทยานั้น สามารถมีได้หลากหลายแตกต่างกัน และต่างฝ่ายต่างถูกต้องอาจทำให้ความหมายของคำว่า ความรู้ เปลี่ยนไป การพูดว่า “ความรู้” หรือ “รู้” ก็จะถูกกลายเป็นการแสดงออกด้วยคำๆ เดียวที่มาจากหลายๆ ชุดความคิด และเป็นจริงทั้งหมดไม่มีชุดความคิดใดผิดแม้กระทั่งชุดความคิดที่ใช้ในกลุ่มวิมตินิยม ก็ยังถูกต้องเช่นเดียวกัน คำว่า ความรู้เพียงคำเดียวจะมีความคิดที่หลากหลาย (concept of knowledge) และเป็นความรู้ที่แตกต่างกันออกไปมากมายโดยการขยายความที่แตกต่างกันนับไม่ถ้วน จากปัจจัยที่ถูกเสนอในแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์

อย่างไรก็ดี เราอาจตั้งข้อสังเกตบางประการได้ว่าการเก็บหลักฐานเชิงสำรวจเพื่อนำมาสนับสนุนการอ้างเหตุผลเช่นแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ อาจยังมีจุดบกพร่องหลายประการ เช่นเรื่องความสับสนต่อคำตอบในการทำสำรวจ วิธีการคิดอย่างไม่เป็นเหตุ

เป็นผล หรือการใช้ข้อมูลจากผู้ที่ขาดการฝึกฝนทางปรัชญา สามารถนำมาใช้หักล้างเหตุผลได้จริงหรือไม่ จริงอยู่ที่นักปรัชญาเช่นเดการ์ตส์อ้างอิงถึงอรรถัตติกญาณที่เป็นสากลเมื่อกล่าวถึงปัญหาของการที่เราไม่สามารถเชื่อถือความรู้ภายนอกได้ แต่หากผลสำรวจนี้ให้ข้อมูลที่ยืนยันถึงความหลากหลายของอรรถัตติกญาณ เป็นไปได้หรือไม่ว่าแท้จริงแล้วเดการ์ตส์อาจเข้าใจอยู่แล้วว่า อรรถัตติกญาณนั้นอาจเกิดความหลากหลายเมื่อเกิดการหล่อหลอมจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน แม้จะไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าเดการ์ตส์พูดถึงการมีความแตกต่างในวงสังคมใหญ่เช่นลักษณะทางวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์ แต่อย่างน้อยที่สุดอาจแตกต่างกันจากการใช้ชีวิตหรือมีครอบครัวที่แตกต่างกัน ดังเช่นงานของเดการ์ตส์ในหนังสือ *Discourse on the Method*^๓ ซึ่งพยายามเล่าถึงรายละเอียดชีวิตของเขา ก่อนจะแนะนำว่า เราจำเป็นต้องตัดปัจจัยภายนอกทั้งหมดออกไปแม้แต่เหตุผลที่เราเคยมี และใช้เหมือนประหนึ่งมีติดตัวมาตั้งแต่เกิดแบบสัทญาณก็อาจผิดพลาดและล่อลวงเราได้ และเขาได้แนะนำเราให้คล้อยตามสู่การอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติ โดยอรรถัตติกญาณที่เป็นสากลได้ตั้งข้ออ้างของเดการ์ตส์นั้นจำเป็นจะต้องตัดปัจจัยภายนอกต่างๆ ออกให้หมด แม้แต่สิ่งที่หล่อหลอมมาด้วยวัฒนธรรม ครอบครัว การศึกษา จึงจะสามารถเข้าใจถึงความเป็นสากลนี้ได้ แม้นักปรัชญาเชิงทดลองจะอ้างว่าเราสามารถแลกเปลี่ยนความคิดกันได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงชุดความคิดทางญาณวิทยาที่แตกต่างกัน แต่แน่ใจได้อย่างไรว่าชุดความคิดดังกล่าวซึ่งส่งผลต่อคำว่าความรู้ที่มีการขยายความที่แตกต่างกันและสามารถถูกต้องได้ทั้งหมดเหมือนกันนั้นมิอยู่จริงอยู่ยากถูกต้องหลายชุดความคิด

กระนั้น แม้จะมีความหลากหลายของกลุ่มผู้ถูกสำรวจ แต่เป็นไปได้หรือไม่ว่าแท้จริงแล้วเบื้องหลังของความหลากหลายทางอรรถัตติกญาณของผู้ถูกสำรวจนั้น ไม่ได้มาจากปัจจัยภายนอก หากพิจารณาตามการอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์แล้ว เป็นไปได้หรือไม่ว่าผู้ที่มิคำตอบในทางที่แตกต่างออกไปจากมาตรฐานดั้งเดิมของนักปรัชญา หรือความเข้าใจที่นักปรัชญาเชื่อว่ามีร่วมกันนั้น เกิดขึ้นเพราะคนที่ให้คำตอบที่แตกต่างออกไปนั้นขาดการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดี หรือเรียกได้ว่าขาดสมรรถภาพทางเหตุผลซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งในทางจริยศาสตร์เช่นกันเมื่อเรากล่าวถึง “ความดี” ที่อาจมีบางมโนทัศน์ที่เรายอมรับว่าเป็นความดีไม่ได้ซึ่งหากเรามีมโนทัศน์ของความดีได้หลายชุด ก็อาจประสบปัญหาเช่นเดียวกับการยอมให้มีระบบของ “ความรู้” หลายชุดเช่นกัน การขาดสมรรถภาพทางเหตุผลอาจทำให้ไม่เข้าใจเรื่องเล่าทางปรัชญา จึงมีการตัดสินใจตอบ

แบบสอบถามที่ไม่สมเหตุสมผลหรือมีข้อผิดพลาดที่แสดงออกถึงคำตอบที่ไม่สมเหตุสมผล และอาจทำให้เกิดปัญหาการให้เหตุผลเป็นวงจรรูปาทวิแบบงูกินหางได้ แท้จริงนักญาณวิทยาจำเป็นต้องวิพากษ์ต่อการปรับเปลี่ยนท่าทีเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์มากเท่าที่นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างจริงหรือไม่ การสรุปประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยานั้นจำเป็นจะต้องจำกัดวงแคบในกลุ่มที่มีความเหมือนกันทางด้านปัจจัยที่มาจากสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์หรือไม่หากต้องการรักษาความถูกต้องของแนวการถกเถียงไว้ในลักษณะซึ่งอาจหมายถึงลักษณะมาตรฐานที่นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้าง นับแต่มีการเสนอแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้เป็นต้นไป

เชิงอรรถ

- ^๑ ดู Descartes, R. 1673. *Discourse on the Method : of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*. Leiden, Press of Jan Maire., pp. 50-51. ซึ่งเป็นฉบับแปล ๒ ภาษา โดยแปลไว้เป็นภาษาฝรั่งเศสว่า je pense, donc je suis และในภาษาอังกฤษว่า I think, therefore I am
- ^๒ Putnam, H. 1981. "Brains in a vat". *Reason, Truth and History*. Cambridge University Press. pp. 1-21.
- ^๓ Alexander J. and Weinberg, M.J. 2007. "Analytic Epistemology and Experimental Philosophy". *Philosophical Compass*. Blackwell Publishing Ltd., 2/1 (2007) : pp. 56-80.
- ^๔ Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., "Metaskepticism : Meditations in Ethno-Epistemology". Ed. by Steven Luper, in *The Sceptics : Contemporary Essays*. Aldershot : Ashgate Publishing. pp. 227-247.
- ^๕ Lehrer, K. 1990. *Theory of knowledge*. Boulder and London : Westview Press and Routledge.
- ^๖ Gettier, E. 1963. "Is justified true belief knowledge?". *Analysis*. 23 : pp. 121-123.
- ^๗ Descartes, R. 1673. *Discourse on the Method : of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*. Leiden, Press of Jan Maire.

บรรณานุกรม

- Alexander, J. and Weinberg, M.J. 2007. "Analytic Epistemology and Experimental Philosophy" in *Philosophical Compass* Blackwell Publishing Ltd., 2/1 (2007) : 56-80.
- Audi, R. 1998. *Epistemology : A Contemporary Introduction to the Theory of Knowledge*. New York : Routeledge.
- DeRose, K. 1995. "Solving the Skeptical Problem". in *Philosophical Review*, 104, 1-52.
- Descartes, R. 1673. *Discourse on the Method : of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*. Leiden, Press of Jan Maire.
- Gettier, E. 1963. "Is justified true belief knowledge?". *Analysis*. 23 : 121-123.
- Haidt, J., S. Koller & M. Dias 1993. "Affect, Culture and Morality," *Journal of Personality & Social Psychology*, 65, 4 613-628.
- Jackson, F. 1998. *From Metaphysics to Ethics : A Defense of Conceptual Analysis*. Oxford : Clarendon Press.
- Lehrer, K. 1990. *Theory of knowledge*. Boulder and London : Westview Press and Routledge.
- Nagel J. 2007. "Epistemic Intuition". in *Philosophy Compass*, Blackwell Publishing Ltd., 2/6 (2007) : 792-819.
- Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003. "Metaskepticism : Meditations in Ethno-Epistemology". Ed. by Steven Luper., *The Skeptics : Contemporary Essays*. Aldershot : Ashgate Publishing : pp. 227-247.
- Nisbett, R. E., K. Peng, I. Choi and A. Norenzayan. 2001. "Culture and Systems of Thought : Holistic Versus Analytic Cognition". *Psychological Review*, Vol. 108 No. 2 pp. 292-293.
- Plato. 1990. *The Theaetetus of Plato*. Translated by M.J. Levett, Ed. Myles Burnyeat. Indodanopolis, IN : Hackett Publishing ompany, p. 201 a-c.
- Putnam, H. 1981. *Reason, Truth and History*. Cambridge Universirt Press.